

Anna Sitarska (1938–2023)



Anna Sitarska (a właściwie Danuta Anna, z domu Buresz) urodziła się 29 czerwca 1938 roku w Baranowie koło Ostrołęki, zmarła 21 kwietnia 2023 roku w Warszawie. Jej rodzicami byli Maria i Alfred Bureszowie. W 1956 roku ukończyła Państwowe Liceum Bibliotekarskie w Łodzi, a w 1961 roku studia bibliotekoznawcze na Uniwersytecie Warszawskim. Jej praca magisterska napisana pod kierunkiem dr. Michała Ambrosa _była bibliografią podmiotowo-przedmiotową Jerzego Andrzejewskiego. Po studiach w 1961 roku podjęła pracę na Uniwersytecie Warszawskim w Katedrze Bibliotekoznawstwa. W roku 1969 uzyskała także na Uniwersytecie Warszawskim stopień naukowy doktora na podstawie pracy poświęconej organizacyjnym i metodycznym problemom automatyzacji bibliografii napisanej pod kierunkiem doc. dr hab. Krystyny Remerowej. W latach 1972–1974 podjęła czasowo pracę w Bibliotece Narodowej, gdzie między innymi przeprowadziła analizę systemową BN związaną z jakże wtedy śmiałymi planami automatyzacji tej Biblioteki. (Była autorką nowatorskiego projektu automatyzacji BN – niestety, nie został on nigdy

wdrożony). W latach 1974–1981 ponownie zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UW (IBIN UW), następcy Katedry Bibliotekoznawstwa, przez dwa lata pełniła funkcję dyrektora tej jednostki. Habilitację uzyskała w roku 1990 na Uniwersytecie Wrocławskim na podstawie rozprawy zatytułowanej *Systemowe badanie bibliotek. Studium metodologiczne* (Łódź 1990). O tytuł profesora nie ubiegała się, co nie zmienia faktu, że dla wszystkich, którzy ją znali, była na wskroś profesorem.

Życie zawodowe Profesor Anny Sitarskiej było dynamiczne, pełne zmian miejsc zatrudnienia, pulsowało nowymi zainteresowaniami badawczymi, praktycznymi, dydaktycznymi. Na mapie instytucji, z którymi była związana, są między innymi Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie (1981–1983), Biblioteka Naukowa Zamku Królewskiego w Warszawie, Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego (1987–1991), Uniwersytet w Białymstoku (1996–2003), gdzie Anna Sitarska założyła Zakład Bibliotekoznawstwa i zainicjowała akademickie kształcenie bibliotekarzy, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 2001 roku otrzymała nagrodę im. Adama Mickiewicza dla bibliotekarza polskiego. A w 2013 roku, za wybitne zasługi w pracy naukowo-badawczej w dziedzinie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, za zasługi na rzecz zachowania dziedzictwa narodowego, została odznaczona przez prezydenta Bronisława Komorowskiego Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Była niespokojnym duchem. Ciągle stawiała przed sobą nowe wyzwania, nie bała się zmian i tego, co dopiero nadchodziło i jeszcze nie było rozpoznane. Inicjatorka i prekursorka wielu przemian w bibliotekach polskich, a także w akademickiej dydaktyce bibliotekarzy i pracowników informacji. Była błyskotliwa, profesjonalna, perfekcyjna, pracowita i boleśnie bezkompromisowa.

W dorobku Profesor Anny Sitarskiej można wyróżnić co najmniej trzy konsekwentnie przez nią eksplorowane pola badawcze. Przede wszystkim ukochane bibliotekoznawstwo i bibliotekarstwo, które twórczo łączyła z nowymi metodami i technikami pracy niesionymi przez, jak się wówczas mówiło, informację naukowo-techniczną. Bezspornie Anna Sitarska była nie tylko pionierką, ale i największym autorytetem w zakresie analizy systemowej bibliotek i innych instytucji kultury i informacji (zob. *Systemowe badanie bibliotek: studium metodologiczne*, wyd. 2., *Z Prac Naukowych Książnicy Podlaskiej Nr 1*, Białystok 2005; wyd. 1. Łódź 1990) oraz automatyzacji bibliotek. Z determinacją na różne sposoby walczyła o miejsce dla bibliotek w świecie nowoczesnych technologii informacyjnych i w zmieniającym się społeczeństwie (informacyjnym, cyfrowym, dziś mobilnym). Reprezentowała Bibliotekę Narodową na międzynarodowych sesjach normalizacyjnych ISO, w efekcie czego bibliotekarstwo i bibliotekoznawstwo polskie dostrzymywało kroku światowym zmianom normalizacyjnym, również w obszarze terminologicznym. A jak wiadomo, terminologia i język są obrazami świata. Poprzez słowa, ich znaczenia i stojące za nimi pojęcia odkrywamy głębię i złożoność

rzeczywistości. Przy współpracy Profesor Sitarskiej z Biblioteką Uniwersytecką w Warszawie, opracowany został projekt centralnego katalogu piśmiennictwa z nauk społecznych oraz analiza istniejących systemów klasyfikacyjnych pod kątem możliwości ich zastosowania jako języka informacyjno-wyszukiwawczego tego katalogu. Innym materialnym efektem tych prac był napisany wspólnie z Anną Romańską poradnik *Specjalizacja zbiorów bibliotecznych* (Anna Romańska, Anna Sitarska, *Specjalizacja zbiorów bibliotecznych: zagadnienia metodyczne*, wyd. 2., Warszawa 1986; wyd. 1. w 1984 roku). W owym czasie idea centralizacji i specjalizacji bibliotek, była jednym z priorytetów polityki biblioteczno-informacyjnej, zagadnieniem interesującym poznawczo i bardzo ważnym praktycznie.

Kolejnym obszarem badań i sukcesów Profesor Anny Sitarskiej była bibliografia, obecna w Jej życiu zawodowym od początku, tj. od etapu pracy magisterskiej, przez doktorat, intensywne lata siedemdziesiąte (między innymi *Nowe formy informacji bibliograficznej*, Warszawa 1971; *Nowe metody i techniki bibliografii*, PWN, Warszawa 1971), aż po lata pełni twórczości, zwieńczone między innymi opracowaniem *Jan Paweł II poza cenzurą PRL: bibliografia 1976–1989* (Wydawnictwo Księży Marianów, Warszawa, Fundacja Jana Pawła II. Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu, Rzym 1996, współautorką była Stefania Skwirowska). Warto przypomnieć, że w badaniach prowadzonych w związku z pracą nad rozprawą doktorską (wówczas) mgr Sitarska wykorzystywała pierwszy na Uniwersytecie Warszawskim komputer, czyli jak wówczas mówiono, elektroniczną maszynę obliczeniową. Można dziś już tylko spekulować, jak potoczyłyby się losy Profesor Sitarskiej i polskiego bibliotekarstwa, gdyby jednak pozwolono Jej wyjechać na stypendium do USA. Wprawdzie nie odmówiono zgody, ale, niestety, zwlekano na tyle długo, aż wygasło prawo do wykorzystania stypendium.

Wreszcie, trzeba podkreślić, jak nieoceniony był wkład Profesor Anny Sitarskiej we wzmacnianie podstaw teoretycznych i metodologicznych bibliotekoznawstwa i nauki o informacji. Naszym zdaniem, w tym obszarze, dorobek Profesor Sitarskiej wpisuje się w dziedzictwo bibliotekoznawstwa i nauki o informacji wypracowane przez takie znakomitości drugiej połowy XX wieku, jak Jan Muszkowski, Józef Grycz, Maria Dembowska, Barbara Bienkowska, Karol Głombiowski czy Krzysztof Migoń.

Osiągnięcia naukowo-dydaktyczne Profesor Anny Sitarskiej mają istotne znaczenie dla rozwoju bibliografii, informacji naukowej i nowoczesnego bibliotekarstwa w Polsce. Przez ponad 40 lat prowadziła zajęcia dydaktyczne na uniwersytetach, wygłaszała referaty i prelekcje, występowała na konferencjach, bezkompromisowo walcząc o automatyzację i dobrostan polskich bibliotek. Jej myśl naukowa, działalność praktyczna i postawa przyczyniły się w wydatny sposób do ukształtowania nowego pokolenia bibliotekarzy, pracowników informacji i badaczy.

Profesor Anna Sitarska była naszym nauczycielem akademickim w czasie studiów w ówczesnym Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Byliśmy drugim naborem studentów,

którym dano możliwość wybrania po drugim roku studiów specjalizacji „Informacja naukowa”, obok istniejących już specjalizacji „Wiedza o dawnej książce” i „Biblioteki szkolne i pedagogiczne”. W 1975 roku nastąpiło bowiem zasadnicze zróżnicowanie profilów nauczania na studiach bibliotekoznawczych w Polsce: wariant humanistyczny został opracowany i zrealizowany w Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego (za nim poszła większość akademickich ośrodków kształcenia bibliotekarzy) oraz wariant społeczno-matematyczny, przygotowany przez IBIN UW, przyjęty też przez zakłady bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Krzysztof Gonet był też bezpośrednio uczestnikiem seminarium (wówczas) dr Anny Sitarskiej, a ja byłam wtedy pod opieką dr. Jana Bobrowskiego. Wspominamy z ogromną wdzięcznością i nutą nostalgii tamte lata i środowisko ludzi pracujących i związanych z naszym IBIN-em. Czyż można zapomnieć też spotkania „Pod Gruszą”, w zawsze otwartym domu Państwa Sitarskich? Były one dla nas uczną duchową i intelektualną, jak „obiady czwartkowe u króla Stasia”, choć na stole „królowała” zalewajka i „japońskie” kanapki, czyli chleb posmarowany masłem z plasterkami jabłka. Ale przede wszystkim pamiętamy rozmowy i dyskusje, będące doznaniem intelektualnymi i estetycznymi, formowaniem postaw i charakterów. Tego się nie da zapomnieć. Wiele zawdzięczamy Profesor Sitarskiej w wymiarze akademickim, zawodowym, ale również ukształtowania naszych charakterów, postaw i wartości. Mamy nadzieję, że nie tylko my, ale i kilka pokoleń współczesnych bibliotekarzy i bibliotekoznawców, może podpisać się pod tezę, którą sformułował Ks. Krzysztof Gonet w słowie pożegnania na pogrzebie Profesor Anny Sitarskiej w dniu 28 kwietnia 2023 roku: *Hinc omnia – Stąd wszystko*. „Wszystko to, co w bibliotekarskim wątku mojego życia wymyśliłem i zrobiłem, ma swój początek w inspiracjach Pani Profesor Anny, które czerpałem z jej wykładów i publikacji, z długich rozmów i dyskusji, a także z podpatrywania jej przykładu i życiowych postaw. Przepraszam, że mówię o swoim doświadczeniu, ale przecież najlepiej je znam. Mam jednak nadzieję, że wyrażam też myśli wielu studentów i wychowanków Pani Prof. Anny, którzy są tu dziś z nami obecni”. (Tekst Pożegnania zostanie opublikowany w najbliższym numerze czasopisma „FIDES: Rocznik Bibliotek Kościelnych”). Jesteśmy Jej wdzięczni za wszystko, co dla nas uczyniła, czego nas nauczyła, a przed wszystkim za piękną Przyjaźń, którą nas obdarzyła.

Kończąc to bolesne dla nas, ale i przepełnione wdzięcznością oraz nadzieją wspomnienie, przywołałyśmy retoryczną, ale bardzo trafną i serdeczną, wypowiedź Jana Leończuka (Jan Leończuk, *Rozterki redaktora „Księgi Jubileuszowej”, W: Od księgoznawstwa, przez bibliotekoznawstwo do nauki o informacji XXI wieku*, Białystok 2007, s. 7.), wieloletniego dyrektora Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku.

„Jak zamknąć w słowach dorobek i osobę Pani Prof. dr hab. Anny Sitarskiej i Jej:
– błyskotliwą, żywą niby rtęć inteligencję

- niepokromiony apetyt na wiedzę
- niezwykajny talent (...) i pracowitość, które obficie owocują, bez względu na mało żyzną glebę naukowych poletek doświadczalnych i dziwnie wciąż niesprzyjające warunki atmosferyczne
- trud wieloletnich zmagañ z (...) żywiołem studenckich rzesz; wieloletnich wysiłków dydaktycznych, podejmowanych z zawsze silnym przekonaniem o celowości trudów i – wymagañ
- lata zdobytych doświadczeń i specjalizacji, prekursorskie intuicje i pionierskie wkraczanie na elektroniczno-systemowe ścieżki bibliotekarskiej i bibliotekoznawczej przyszłości
- wreszcie (...) wielką osobowość i mocną (...) osobowość, o niepowtarzalnym uroku, bogactwie, sprzecznościach (właściwych wielkim osobowościom) i zagadkach...?”

Profesor Anna Sitarska spoczęła obok swojego Męża Grzegorza na cmentarzu rzymskokatolickim w Nadarzynie.

Ks. Krzysztof Gonet
Jadwiga Woźniak-Kasperek